

इयत्ता ११ वी ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रियेची
व्याप्ती वाढविणे व अधिक सुसूत्रता
आणण्याबाबत.....

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: प्रवेश - २०१६ / (१८०/१६) / एसडी - २
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक : ०७ जानेवारी, २०१७

वाचा:-

- १) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण विभाग, क्रमांक: एचएससी - १०९७ / (१४४४/९७) / उमाशि - १,
दि. २६.०६.१९९७
- २) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, क्रमांक: एचएससी - १७०९ / (४४/०९) / उमाशि - १,
दि. २८.०५.२००९
- ३) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, क्रमांक: एचएससी - १७०९ / (४४/०९) / उमाशि - १,
दि. ०७.०६.२०१०
- ४) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, क्रमांक: एचएससी - १८११ / (४४१/११) / उमाशि - १,
दि. १६.०३.२०१२
- ५) शासन पत्र, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, क्रमांक: संकीर्ण - १०१३ / प्र.क्र.२३६/१३ / एसडी -२,
दि. ०३.०३.२०१४
- ६) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, क्रमांक: व्यशि २०१४ / प्र.क्र. ८२/१४ / एसडी -६,
दि. २१.०८.२०१४
- ७) शासन पत्र, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, क्रमांक: प्रवेश - २०१४ / प्र.क्र. १९२ / एसडी -२,
दि. १४.०५.२०१५
- ८) शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे पत्र क्र. उच्च माध्य
- २४२/११ ऑनलाईन/६१३१, दि. २७.१०.२०१५
- ९) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, क्रमांक: न्यायाप्र- २०१५ / (६१/१५)/एसडी -२,
दि. २८.०३.२०१६

प्रस्तावना:-

सन २००९-२०१० या शैक्षणिक वर्षापासून मुंबई, ठाणे व रायगड जिल्ह्यातील मुंबई महानगर विकास प्राधिकरण (MMRDA) क्षेत्रातील सर्व उच्च माध्यमिक शाळा / कनिष्ठ महाविद्यालयांमध्ये इयत्ता ११ वीचे प्रवेश ऑनलाईन पद्धतीने करण्याबाबत संदर्भाधिन क्रमांक २ येथील दि. २८.०५.२००९ च्या शासन निर्णयान्वये आदेश निर्गमित करण्यात आले आहेत. सदर आदेशामध्ये संदर्भाधिन क्रमांक ३ व ४ येथील शासन निर्णयान्वये वेळोवेळी सुधारणा करण्यात आलेल्या आहेत.

त्याचप्रमाणे संदर्भाधिन क्रमांक ५ येथील दि. ०३.०३.२०१४ च्या शासन पत्रान्वये सन २०१४-१५ या शैक्षणिक वर्षापासून पुणे व पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिका क्षेत्रातील इयत्ता ११ वीचे प्रवेश ऑनलाईन पद्धतीने करण्याबाबत शासनाने मान्यता दिलेली आहे. तथापि, इयत्ता ११ वी ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रियेत त्रुटी असल्याचे नमूद करून मा. उच्च न्यायालय, मुंबई येथे जनहित याचिका क्रमांक १२७/२०१४ दाखल करण्यात आलेली आहे. मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी सदर जनहित याचिका प्रकरणी दि.०५.०८.२०१५ रोजी दिलेल्या निर्णयातील निर्देशानुसार इयत्ता ११ वी ऑनलाईन प्रक्रियेबाबत सन २०१६-१७ साठी धोरण

निश्चित करून प्रवेश प्रक्रियेमध्ये सुसूत्रता आणण्याच्यादृष्टीने संदर्भाधिन क्रमांक ९ येथील शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आला आहे.

सन २०१६-१७ मध्ये सदर प्रक्रियेदरम्यान आलेले अनुभव, पालकांच्या व विद्यार्थ्यांच्या तक्रारी व त्या अनुषंगाने विभागीय शिक्षण उपसंचालक मुंबई व पुणे यांच्याकडून शासनास प्राप्त अहवाल तसेच, शैक्षणिक वर्ष सन २०१७-१८ साठी ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रिया राबविताना करावयाच्या सुधारणा याबाबत मुंबई व पुणे येथील निवडक मुख्याध्यापक/प्राचार्यांशी दि.२९ डिसेंबर २०१६ रोजी आयोजित केलेल्या बैठकीत झालेल्या निर्णयाच्या आधारे व गतवर्षीच्या प्रवेश प्रक्रियेसंबंधित प्राप्त परीक्षण अहवालांमधील शिफारशी विचारात घेऊन पुढील शैक्षणिक वर्ष (सन २०१७-१८ पासून) इ.११ वी ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रियेमध्ये अधिक सुसूत्रता आणणे व सदर प्रक्रियेची व्याप्ती वाढविण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यानुसार पुढीलप्रमाणे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय:-

मुंबई, ठाणे आणि रायगड जिल्ह्यातील मुंबई महानगर विकास प्राधिकरण (MMRDA) क्षेत्रातील तसेच पुणे व पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिका क्षेत्रातील सर्व मान्यताप्राप्त उच्च माध्यमिक शाळा / कनिष्ठ महाविद्यालयांतील इयत्ता ११ वीचे प्रवेश ऑनलाईन पद्धतीने करण्याबाबत दि. २८.०५.२००९, दि. ०७.०६.२०१० व दि. १६.०३.२०१२ च्या शासन निर्णयान्वये लागू करण्यात आलेल्या प्रवेश प्रक्रियेमध्ये सन २०१७-२०१८ या शैक्षणिक वर्षापासून खालीलप्रमाणे सुधारित कार्यपद्धती अवलंबण्यात यावी:-

- १) इयत्ता ११ वी ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रिया मुंबई महानगर विकास प्राधिकरण (MMRDA), पुणे आणि पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिका क्षेत्रासोबतच सन २०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षापासून नागपूर, अमरावती, नाशिक, औरंगाबाद या महानगरपालिका क्षेत्रातील सर्व मान्यताप्राप्त उच्च माध्यमिक शाळा / कनिष्ठ महाविद्यालयांना लागू राहील.
- २) विभागीय शिक्षण उपसंचालक, मुंबई, पुणे, नागपूर, अमरावती, नाशिक व औरंगाबाद हे उच्च माध्यमिक शाळा व कनिष्ठ महाविद्यालयांकडून नोंदणी अर्जांमध्ये नमूद केलेली माहिती उदा. शाखानिहाय तुकड्या, अनुदानित, विना-अनुदानित, कायम विना-अनुदानित (स्वयंअर्थसहाय्यित) वर्गानिहाय व शाखानिहाय विद्यार्थी प्रवेश क्षमता, कनिष्ठ महाविद्यालयामध्ये उपलब्ध असलेले विषय इत्यादी तपासून शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक) यांनी निश्चित केलेल्या ऑनलाईन सेवा पुरवठादारास विहित कालावधीत उपलब्ध करून देतील.
- ३) विद्यार्थ्याला एकावेळी एका प्रवेश अर्जाद्वारे कला / विज्ञान / वाणिज्य शाखांपैकी फक्त एकाच शाखेची मागणी करता येईल. तथापि, विद्यार्थ्याच्या इच्छेनुसार प्रवेश अर्जातील भाग-२ मधील शाखा बदलून पसंतीक्रम बदलण्याची मुभा विद्यार्थ्यास राहील.
- ४) शासन निर्णय दि.२८.०३.२०१६ नुसार मुंबई महानगर विकास प्राधिकरण (MMRDA) आणि पुणे व पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिका क्षेत्रातील उच्च माध्यमिक शाळा / कनिष्ठ महाविद्यालयांसाठी भौगोलिक स्थानानुसार वेगवेगळे झोन व वॉर्डनिहाय तीन गटात कनिष्ठ महाविद्यालयांचे पसंतीक्रम देणे बंधनकारक करण्यात आले होते. ही अट रद्द करण्यात येत असून यापुढे विद्यार्थ्यास ऑनलाईन प्रवेश अर्ज भरताना (प्रथम फेरीमध्ये) संबंधित महानगरपालिका क्षेत्रातील कोणतेही किमान ०१ व कमाल १० उच्च माध्यमिक शाळा / कनिष्ठ महाविद्यालयांचे पसंतीक्रम देणे बंधनकारक राहील.

- ५) इयत्ता १० वी चा निकाल लागल्यानंतर ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रिया शक्यतो जूनच्या पहिल्या आठवड्यात सुरु करण्यात यावी. ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रिया विद्यार्थ्यांसाठी उपलब्ध झाल्यानंतर प्रत्येक आठवड्याला एक याप्रमाणे चार नियमित फेऱ्यांचे आयोजन करण्यात यावे. सदरप्रमाणे दि. १५ जून ते १५ जुलै या कालावधीत चार फेऱ्या घेण्यात याव्यात. तदनंतर दि. १५ जुलै ते १ सप्टेंबर या कालावधीत दोन आठवड्याला एक याप्रमाणे तीन अतिरिक्त फेऱ्यांचे आयोजन करण्यात यावे.
- ६) नियमित चार फेऱ्या पूर्ण झाल्यानंतर इयत्ता अकरावीचे वर्ग सुरु करण्यात यावेत. याबाबतचे आदेश संबंधित विभागीय शिक्षण उपसंचालक यांनी उच्च माध्यमिक शाळा / कनिष्ठ महाविद्यालयांना देण्यात यावेत.
- ७) पहिल्या फेरीनंतर विद्यार्थ्यास प्रत्येक फेरीला उपलब्ध रिक्त जागांनुसार प्रत्येक फेरीपूर्वी निश्चित केलेल्या विहित कालावधीत पसंतीक्रम बदलण्याची मुभा राहिल. सदर कालावधीत एखाद्या विद्यार्थ्याने पसंतीक्रम न बदलल्यास त्या विद्यार्थ्याचे मागील फेरीचे पसंतीक्रम कायम राहतील. तथापि, पहिला पसंतीक्रम दिलेल्या महाविद्यालयात विद्यार्थ्यास प्रवेश मिळाला असल्यास सदर महाविद्यालयात पूर्ण फी भरून विद्यार्थ्याने प्रवेश घेणे बंधनकारक असेल. प्रवेशित विद्यार्थ्याची नावे पुढील फेरीसाठी प्रतिबंधित (Restricted) करण्यात येतील.
- ८) पहिल्या पसंती क्रमांकाव्यतिरिक्त अन्य पसंती क्रमांकाचे उच्च माध्यमिक शाळा / कनिष्ठ महाविद्यालय मिळाल्यास व ते विद्यार्थ्यास मान्य असल्यास असे विद्यार्थी निर्धारित कालावधीत सदर महाविद्यालयात पूर्ण फी भरून आपले प्रवेश निश्चित करू शकतील. अशा प्रवेशित विद्यार्थ्याची नावे पुढील फेरीसाठी प्रतिबंधित करण्यात येतील. निर्धारित कालावधीत प्रस्तुत विद्यार्थ्यांनी संबंधित महाविद्यालयात प्रवेश निश्चित न केल्यास त्यांना पुढील फेरीसाठी पसंतीक्रम बदलण्याची मुभा देण्यात येईल.
- ९) प्रथम फेरी पूर्ण झाल्यानंतरच्या फेऱ्यांमध्ये पसंतीक्रम बदलताना किमान ०१ व कमाल १० पसंतीक्रमाची अट ठेवण्यात येणार नाही. एखाद्या विद्यार्थ्याने एकच पसंतीक्रम दिला तरी त्याचा पुढील फेरीमध्ये विचार करण्यात येईल. प्रत्येक फेरीतील प्रवेश हे संवर्गानिहाय गुणवत्तेनुसार व विद्यार्थ्यांच्या पसंतीक्रमानुसार होतील.
- १०) उच्च माध्यमिक विद्यालय व कनिष्ठ महाविद्यालयातील इयत्ता ११ वी च्या HSVC (Higher Secondary Vocational Course) शाखेचे प्रवेश देखील ऑनलाईन पद्धतीने होतील.
- ११) शासन निर्णय दिनांक २१/८/२०१४ मधील तरतूदीनुसार खालील विषय घेऊन इ. १० वी उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांना HSVC व द्विलक्षी अभ्यासक्रमामध्ये २५% आरक्षण देण्यात येईल.
  - अ) व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाचे मान्यता प्राप्त असे V-१, V-२ व V-३ हे सध्या अस्तित्वात असलेले विषय
  - ब) RMSA तर्फे शासकीय व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या शाळांमध्ये सुरु असलेले NSQF अंतर्गत व्यवसाय विषय.
- १२) नियमित प्रथम फेरीपूर्वी शून्य फेरीचे (ZERO ROUND) आयोजन करण्यात यावे. सदर फेरीमध्ये कोट्यामधील (शाळा / संस्था अंतर्गत - In house, व्यवस्थापन व अल्पसंख्याक) प्रवेशासोबत HSVC व द्विलक्षी अभ्यासक्रमासाठीच्या मुद्दा क्र. ११ मध्ये नमूद आरक्षित जागा भरण्यात याव्यात.

- १३) पहिल्या फेरीपूर्वी सदर आरक्षित जागा पूर्णपणे न भरल्यास, संबंधित उच्च माध्यमिक शाळा / कनिष्ठ महाविद्यालयांनी शिल्लक राहणाऱ्या आरक्षित जागांपैकी आवश्यकतेनुसार जागा ठेवून उर्वरित जागा केंद्रीय प्रवेश समितीस ऑनलाईन प्रत्यार्पित करून (Surrender) उपलब्ध करून द्याव्यात. सदर जागांवर नियमित फेऱ्यामधून संबंधित महाविद्यालयांना विद्यार्थी उपलब्ध करून देण्यात येतील. महाविद्यालयांनी ठेवून घेतलेल्या आरक्षित जागांपैकी अंतिम फेरीपर्यंत भरण्याची मुभा महाविद्यालयांना राहिल. तथापि, महाविद्यालयांनी ठेवून घेतलेल्या जागा नियमित फेऱ्या सुरू झाल्यानंतर कोणत्याही परिस्थितीत प्रत्यार्पित करता येणार नाहीत. विद्यार्थ्यांने कोणत्याही कोटयातून पूर्ण शुल्क भरून प्रवेश घेतल्यास केंद्रीय प्रवेशासाठी त्याचे नाव प्रतिबंधित करण्यात येईल.
- १४) इ.११ वी मध्ये झालेले प्रवेश काही कारणास्तव रद्द झाले असल्यास त्याची नोंद उच्च माध्यमिक शाळा / कनिष्ठ महाविद्यालयांनी संकेतस्थळावर करणे बंधनकारक राहिल. तसेच, इ.११ वी ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रियेच्या संकेतस्थळावरून राज्यमंडळास इ.१२ वीच्या परीक्षेस प्रविष्ट होणा-या विद्यार्थ्यांची माहिती उपलब्ध करून देण्यात यावी.
- १५) नियमित व अतिरिक्त फेरी संपल्यानंतर म्हणजेच दिनांक १ सप्टेंबर नंतर First-Come-First-Serve या तत्वावर ऑनलाईन पद्धतीनेच विद्यार्थ्यांना जागा रिक्त असल्यास तेथे जाता येण्याची मुभा देण्यात राहिल. तसेच ही मुभा विद्यार्थी इयत्ता १२ वी परीक्षेस बसेपर्यंत उपलब्ध राहिल. म्हणजेच विद्यार्थ्यांना इ.१२ वी मध्ये कनिष्ठ महाविद्यालय / उच्च माध्यमिक शाळा बदलायची असल्यास ती संधी त्यामुळे मिळू शकेल.
- १६) समांतर आरक्षण हे कम्पीकृत आरक्षण (Compartmentalised Reservation) आहे. त्यामुळे उच्च माध्यमिक शाळा / कनिष्ठ महाविद्यालयनिहाय जागा निश्चित करताना केवळ सामाजिक आरक्षणाची संख्या नमूद न करता समांतर आरक्षणाच्या जागांची निश्चिती करून त्याप्रमाणे त्या जागा संगणक प्रणालीमध्ये दिसणे आवश्यक आहे. सदरप्रमाणे कार्यवाही करणे क्रमप्राप्त असल्याने सन २०१७-१८ वर्षाच्या प्रक्रियेमध्ये आवश्यक ते बदल करण्याची कार्यवाही संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक) यांनी करावी. शासनाच्या समांतर आरक्षण धोरणानुसार सद्यस्थितीत महिलांसाठी ३०%, अपंगासाठी ३%, प्रकल्पग्रस्त व भूकंपग्रस्तासाठी ५%, क्रीडा व कला क्षेत्रात प्राविण्य मिळविणाऱ्या विद्यार्थ्यांना अनुक्रमे ३% व २% तसेच बदलीने आलेल्या राज्य / केंद्र शासन / खाजगी क्षेत्रातील कर्मचारी यांचे पाल्य / आजी-माजी सैनिकांच्या पत्नी/पाल्य/स्वातंत्र्य सैनिकांचे पाल्य यांच्यासाठी ५% जागा राखीव ठेवण्यात आल्या आहेत. सामान्य प्रशासन विभागाच्या दि.१३.०८.२०१४ रोजीच्या परिपत्रकानुसार समांतर आरक्षणाच्या जागा संबंधित सामाजिक आरक्षणाच्या प्रवर्गातून भरणे आवश्यक आहे. सदर बाबीचे काटेकोरपणे पालन करावे.
- १७) सामाजिक व समांतर आरक्षणानुसार विद्यार्थी उपलब्ध न झाल्यास सामान्य प्रशासन विभागाच्या दि.०५.१२.१९९४ रोजीच्या शासन निर्णयातील तरतूदीनुसार उर्वरित रिक्त जागा नियमित अंतिम फेरीपूर्वी परिवर्तित करण्यात येतील. तदनुसार सदर जागा गुणवत्तेनुसार भरण्यात येतील.
- १८) सन २०१७-१८ या वर्षाच्या प्रवेश प्रक्रियेसाठी आकारण्यात येणाऱ्या शुल्काबाबत स्वतंत्रपणे आदेश निर्गमित करण्यात येतील. आकारण्यात येणाऱ्या शुल्कातून ऑनलाईन सिस्टीम ऑपरेट करणारी संस्था, प्रवेश नियंत्रण कक्ष इ.साठी लागणारा खर्च तसेच, विद्यार्थ्यांकरीता शाळांमध्ये

मदत/मार्गदर्शक केंद्र तयार करून तेथे ज्यांना फॉर्म भरण्यात अडचणी आहेत, त्यांना सहाय्य करण्याची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात येईल.

१९) इ.११ वी मध्ये प्रवेशित होणाऱ्या शेवटच्या विद्यार्थ्यांपर्यंत प्रवेश प्रक्रिया ऑनलाईन पध्दतीनेच होईल.

प्रस्तुत सुधारणेव्यतिरिक्त शासन निर्णय दि. २८.०३.२०१६ मधील तरतूदी कायम राहतील. तसेच इ.११ वी ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रियेबाबत यापूर्वी निर्गमित केलेल्या शासन निर्णयातील ज्या तरतूदी सदर शासन निर्णयातील तरतूदींशी विसंगत असतील त्या तरतूदी सदर शासन निर्णयाद्वारे अधिक्रमित करण्यात येत आहेत.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून, त्याचा सांकेतांक क्रमांक २०१७०१०७१६४७३८९१२१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(डॉ. सुवर्णा सि. खरात)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा. मंत्री (शालेय शिक्षण) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. प्रधान सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
५. प्रधान सचिव, कौशल्य विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
६. आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
७. शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
८. संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
९. राज्य प्रकल्प समन्वयक, राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियान, मुंबई
१०. अध्यक्ष / सचिव, महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे
११. सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक
१२. सर्व विभागीय सचिव, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ
१३. सर्व शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) जिल्हा परिषद
१४. शिक्षण निरीक्षक (उत्तर / दक्षिण / पश्चिम), मुंबई
१५. सर्व उपसंचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय
१६. संचालक, माहिती व तंत्रज्ञान, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई
१७. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई

यांना विनंती करण्यात येते की, सदर शासन निर्णयास सर्व प्रसिध्दी माध्यमांद्वारे व्यापक प्रसिध्दी द्यावी.

१८. निवड नस्ती / एसडी - २.